

Müslüman ve Hıristiyan İki Mistik Tutumundan Aşk (Rabia Adeviye ve Teresa Avila)¹

MERYEM BAHTİYAR
EKREM REZAI

Çeviren
EMİNE ÖZTÜRK**

Özet: Aşk, aşırı ve yoğun olan bir sevgidir. Bu aşırı aşkıta, âşık (mistik) tümüyle sevgilisini (Tanrı) sevmektedir ve onun parçasında yanmaktadır. Mistik âşık aslında gerçek aşğın (aşığa katılarak) parçalanmasıyla hayatta kalmaktadır. Tanrı aşkı Rabia Adeviye ve Teresa Avila'nın işlerinde temel meseledir. Rabia gerçek aşk ilişkisinde kesinlikle hiçbir kirliliğin bulunmaması gerektiğine ve aşkına bir yanıt dahi beklemeden aşkının karşılığında bir ödül istememesi gerektiğine inanmaktadır. Yine Teresa, hakiki aşkın yalnızca Tanrı aşkı olduğuna, bütün aşkların bu aşka dayalı ve bunun bir yorumu olduğuna inanmaktadır. Diğer dostluklar Tanrı aşkının yolunda bir engel olmamalı ya da sonu ilahi aşka götürmelidir.

Anahtar Kelimeler: Tanrı, ilahi aşk, tasavvuf, Rabia Adeviye, Teresa Avila.

¹ Maryam Bakhtyar & Akram Rezaei, "Love from Attitudes of Two Muslim and Christian Mystics (Rabia Adaviye and Teresa Avila)", *Journal of Arts and Humanities*, Vol. 2, No. 2, March 2013, ss. 38-45.

** Doç. Dr. | Iğdır Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü

Love from Attitudes of Two Muslim and Christian Mystics (Rabia Adaviye and Teresa of Avila)

MARYAM BAKHTYAR

AKRAM REZAEI

Translated by

EMİNE ÖZTÜRK

Abstract: Love is an affection which is the extreme and peak. In this extreme love, lover (mystic) loves his/her beloved (God) with all of his/her own and he/she burns in his parting, mystical lover in fact will survive with the destruction (join to lover) in true lover. Love of God is essential issue in Rabia Adaviye and Teresa of Avila works. Rabia believes that in the bond of true love must be absolutely no contamination as a lover not ask for reward in turn his/her love not even waiting for an answer to his/her love. Also Teresa believes that original love is only for God and all loves along this love are justified and interpreted. Other friendships should not be an obstacle in the way God's love or their ending should lead to divine love.

Keywords: God, love, mysticism, Rabia Adaviye, Teresa of Avila.

Giriş

Tasavvuf tarihi, sözleri, biyografi ve çalışmaları ile pek çok kitabı süslemiştir ve söylemleri, ifadeleri ve şiirleri ile Mistikler, aşıkların aşklarının başlangıcına sebep olmuş ve onların ruh halleri davranışsal kalıbı oluşturmuştur. Bunların arasında, mistik kadının adı kaybolmuş ve daha belirsizdir. Erkekleri seven kadınlar yaşamlarını Tanrı aşkına adanmışlar ve onların değerli ve akli başında konuşmaları birçoklarının tutkulu davranışlarına yol açmıştır.

Rabia Adeviye, dindarlıkla aşkı kaynaştıran dini bütün kadınların başıdır ve aşk yolunun temsilcisi olmuştur. Mistik deneyimleri ve romantik davranışı biyografi yazarının kitabında yer almıştır. Hıristiyan dünyası bu mistik kadın hakkında pek çok şey bilmektedir. Azize Teresa gibi kendini Tanrı'ya adanmış ve mistikler sınıfına giren kadınlar heyecan verici mistikler olarak Tanrı aşkının hevesli grubu içerisinde yer almıştır. Bu makalede aşk kavramı, gerek Doğu gerekse Batı mistisizmi yönünden araştırılmıştır.

Mistik Aşk

Farklı kültürlerde aşk kelimesi zaaf, sevgi, tutku, arkadaşlıktaki ve aşktaki hoşgörü anlamına gelmektedir. Fakat gerçek şu ki, aşk tanımlanamaz ve sınırlanamazdır ve buna bir tanımlama ya da bir noktaya kadar sınırlama yapan birisi kesinlikle aşk gerçeğinden bihaber ve onun gizemlerine yabancıdır.

İbni Arabi'nin söylediği gibi aşkı tanımlayan kimse onu asla bilemedi ve onun kadehinden bir yudum tatmamış olan kimse onu asla bilemedi ve kimileri der ki; hiçbir zaman bilemeyeceğim kadehinden içiyordum. Çünkü aşk bazılarını doyurmayan bir şaraptır. (İbn Arabi,1405,vol2:111). Aşk gerçeği, tasvir ve ifade ötesindedir ve anlamları çeviri ilkeleri dışındadır. Aşk, Tanrı'nın bağışlaması olan kime isterse bahsettiği idrak, rehberlik ve irfan gibidir. Aşk kuşu her yere konmaz ve her kalp aşkın gizemlerine sırdaş değildir (Ghazzali, 1368:2). Aşkta nezaket saklıdır, ancak her nezaket aşk değildir. Nezaket, Attar'ın Rabia Adeviye'den alıntıladığı gibi Tanrı'yla ilişkilidir ve aslında aşırılıştırmayı üstlenecek nezaket anlamına gelen ahlaki sevgidir. Bu durumda

nezaket öyle haddinden fazladır ki, âşık tüm varlığıyla sevgiliye aşk duyar ve birliğin bölünmesinden endişe duyar ve bu endişe ile sonunda kalbi kırılan âşık kendini yok ederek sevgiliyle birleşir aslında bu yok ediş ile manevi âşık daimi (sürekli) sevgiliye kavuşur. Nezaket ve aşk kaynağı tanıdık, bu şu anlama gelmektedir; “Mükemmel insan ahlaki seviyeye ulaştığında ve bu yolda sınıf bulunduğu, bazen kendini bilmediği bir durumla karşılaşır ve ruh ve vücut olarak uyarılmamıştır ve zaman ve mekândan geçerek düşünceden ve akıldan kaçır ve bu zamanda aşktan büyülenir ve kendisi ile sevgili arasında bir arabulucu ya da bir fark yoktur ve bu gerçek sevgidir (ahlaki sevgidir).” (Jami, 1337:126).

Rabia Adeviye

Rabia Gays ibn Uday kabilesinden serbest bırakılan bir kadındı. Bu nedenle Rabia el-Adeviye veya el-Gaysiye olarak anılmaktadır. Basra’da doğduğundan aynı zamanda el-Basriye olarak da anılır. (Ibn-e-Jozi, 1393, vol4:27). Rabia’nın hayatı ile ilgili bilimiz özellikle onun doğumu ve yeni yetmeliği hakkında Attar’ın raporunda sınırlı olsa da Rabia’dan 400 yıl sonra dahi onun kitabında bulunmaktadır. Kitaptan şu şekilde alıntılanmıştır: “o gece babasının evinde dünyaya gelen Rabia’nın onu yeteri kadar örtecek giyeceği yoktu, evlerindeki kandili yağlayacak bir damla yağ bulunmuyordu ve ışık yoktu. Babasının üç kızı bulunuyordu. Rabia dördüncü kızıydı. Bu nedenle ona Rabia denildi. Rabia’nın annesi kocasına komşuya gidip yağ almasını istedi. Rabia’nın babası kalktı ve komşunun evine gitti ve döndüğünde uyuduklarını söyledi, üzgün bir şekilde uyudu ve rüyasında peygamberi (Tanrı’nın üzerindeki kutsaması) gördü, şöyle diyordu: üzülme çünkü bu kız benim insanlarımdan yetmiş bin insana aracılık edecek bir hatun ve dedi ki: Basra’nın Emir’i (komutan) olan Eisa Radan’a git ve ona de ki, bana her gece 100 Salâvat(selam) getirdin ve Cuma akşamı bana 400 Salâvat getirdin ama geçen Cuma akşamı unuttun bu nedenle telafi etmek için bana 400 dinar ver. Rabia’nın babası sabah uyandığında Eisa Radan’ın evine gitmek üzere bir mektup yazarak teslim etmesi için mektubu birine verdi. Mektubu okuduğunda, Tanrı’nın peygamberi ona seslendiği için

teşekkür adına ona 10000 dirhem verilmesi için emir verdi
“(Attar,1355:73).

Rabia bir çocukken, Basra’da kıtlık oldu ve onu sattı. Bir süre köle oldu. Attar Rabia’nın ruhani görevinin nasıl sivrildiğini yazmıştır: “bir gün yolu geçiyordu ki, bir yabancı ona doğru geldi, Rabia ondan kaçtı ve yere düştü ve eli yaralandı, bu anda yanağını yere dayadı ve seslendi: oh, Tanrım, ben çaresizim, annem yok, bir yetim ve satın alınan eşyayım (köle) ama bunun için üzgün değilim, senin kanaatın önemli sadece, senin benden memnun olup olmadığını bilmeme izin ver. Bir ses duydu, şöyle diyordu: Üzülme, çünkü yarın meleklerin seninle gurur duyacağı bir yerde olacaksın. Sesi duyduğunda, sahibinin evine döndü. Bundan sonra hızlandı ve her gün hizmet etti ve ayrıca her gece sabaha kadar ibadet etti. Sahibi bir gece uyandı ve bir ses duydu, etrafına baktı ve secde eden Rabia’yı gördü ve şöyle diyordu: “Tanrım niyetimi sen biliyorsun ki, senin emrine bağlıyım ve iç görüm senin varlığındadır. Bir gücüm olsaydı eğer, senin mevcudiyetinden bir saat bile ayrılmazdım. Ama ben özgür değilim. Rabia ibadet ederken efendisi onun başında hiçbir zincir olmadığını görür ve evi ışıkla dolmuştur. Sahibi ayağa kalkar ve artık onu bir hizmetçi olarak tutamayacaklarını düşünmeye başlar ardından Rabia’ya “artık özgürsün, hiçbir yere gitmek istemezsen ve burada kalırsan hepimiz sana hizmet edeceğiz” der (Ibid: 74).

Tanrı’ya övgüsünde şöyle der: Benim huzurumun kaynağı, benim tek arkadaşım ve her zaman önümde bulunan sevgili. Ben sadece onu düşünürüm. Onun aşkı insanların arasında benim üzüntüme sebep oluyor. Onun güzelliğini her zaman görüyorum. O benim mihrabım, kutsal tapınağım.

Yazıklar olsun bana eğer sevinçten ölür de orada onun memnuniyetini görmezsem, Yazıklar olsun şarlatanlığa. Kalbimin doktoru, tüm dileğim o ki, senin desteğin benim kalbimin devasıdır. Oh Tanrım, sen her zaman benim neşem ve ruhumsun, ben senden geliyorum ve tekrar sana döneceğim. Tüm insanlardan ayrılıyorum ve şu anda tek dileğim olarak sana katılmayı umuyorum(Badavi,1387:64).

Çünkü Rabia gerçek evliliğın nezaketle meydana geldiğine inanır, diğeri bir şekilde sevgilisi olan Tanrı'ya kendini bahşeder ve hiçbir zaman evlenmez. Shemil inanıyor ki: Rabia'nın Tanrı'ya olan aşkı kesindir ve ötekilerin düşüncesine hiçbir yer yoktur. Onun düşüncesinde evren tamamıyla anlamsızdır, baharda çiçeklere bakmadan kapıları kapatır ve yalnızca çiçekleri ve yeşil yerleri yaratan tek kişiyi düşünür (Shimel,1374:94). Bir gün Sofıyan Rabia'ya sordu: Tanrı'ya inanç derecenı söyle. Rabia cevap verdi: Ben Tanrı'ya cennet ya da cehennem için ibadet etmem, ancak Tanrı'ya yakışır mükemmel bir ibadeti yerine getiririm. (Badavi,1387:101). Bu ifade Rabia'nın ne cennet isteğini ne de cehennem korkusunu göstermektedir ancak yalnızca Tanrı'nın nezaketini sevmektedir ve bu nezaket ötekilerin aşkını ortadan kaldırmaktadır.

Onun düşüncesinde, ibadet yalnızca Tanrı içindir, açgözlülük ya da korku gibi bir şey için değildir. Tanrı'ya cennete gitme isteğı ya da cehenneme gitme korkusundan ibadet edenler, eğer cennet ya da cehennem olmasaydı halen Tanrı'ya ibadet ediyor olacaklar mıydı? (Ibid :117).

Rabia'nın nezakete ilişkin şiirini incelerken, arkadaşlığı ve samimi anlamları bulabiliriz: "Sizi nezaketin iki şekliyle seviyorum. İlki aşka âşık olarak önceki sevgi, ikincisi ise hak ettiğıniz aşka âşık olarak. Bu şekilde bir aşkla başka bir insan düşünmüyor yalnızca sizi düşünüyorum. Fakat aşkın etkisi gözlerimden sizi görecektabakayı terk etmemi hak ettiğınizdir. Bu nedenle ben bu nezaketi hak etmiyorum ve böylesi bir nezaketin iki türlüde de ibadeti hak ettiğınizdir."

Bu beyitlerde Rabia bu iki türlü nezaket arasında farklı düşünmektedir. İlki Tanrı nezaketinin aşk nezaketi anlamına geldiğidir, diğeri ise saf nezakettir. İlki tamamlanmamış nezakettir, ikincisi ise tamamlanmış nezakettir bu nedenle, nezaketin iki türünü seçtiğini anlayabiliriz (Ibid: 81). Rabia, Tanrı nezaketinin ona ibadet etmek ve diğeriğini unutmak olduğunu söylemektedir. Böylece o Tanrı'ya ibadet etmektedir ve gerçekt ibadet bu türdedir. Rabia her zaman diğeriğine göre bir türü tercih etmeye çalışır ve

inanır ki; bu çeşit ibadet dikkatini her zaman yalnızca sevgiliye odaklamaktır. Çünkü ilk aşamada kişi her zaman zihin soyutlamasına gitmektedir ve bu şekilde ibadette bağlantı sembolü bulunmaktadır. Ancak diğer nezakette, Tanrı sevgili olmasının dışında yalnızca aziz Tanrı olduğundan hak etmiştir. Rabia'nın korkusunun ve cehennem ateşi etkisinin suçlu insanlara ilişkin her zaman yapılan yargılar hakkındaki inançlarıyla ilgili olduğu alıntılanmıştır. Rabia da aynı yargıya ilişkin korkulara sahiptir ve ibadeti sırasında şöyle demiştir: Oh, Tanrım, eğer beni cehennemine koyarsan seni seviyorum diye bağıracağım. Gizemli bir ses cevap verir: Rabia, bizim hakkımızda kötü düşünme, çünkü biz seni bizimle konuşan arkadaşlarımızın yanına koyacağız. (Ghosheiri, 1330: 571).

Rabia cenneti ve cehennemi amacına kavuşmak için bir engel olarak görmektedir. Ona cenneti sorduklarında Rabia “Ajar Somma Addar” der. Bu ifadeden sonra şöyle yazılmıştır; “Rabia, cennet için değil, cennet varlığı için demek istemiştir.” (Ghazzali, 1352, vol5: 124). *If Rabia's training is studied about fear and coming about futurology, we will see that it is completely concerned to his training about love without prospect of God. It could be said that she is the first one who taught this exalted aim about fear and coming and she imagined the heaven as a moral rank, because it seems that she is the first one who proposed this train among Sufian and emphasized on significantly as a basic element in connection to Valiallah with God (Smith, 1974: 72-73).*

Rabia'nın en önemli ölçüsü olarak Tanrı arkasındaki aşk ve nezaket kavramına bakışını hatırlarsak, İslam gnostisizmde yol açtığı değişiminden bahsetmeliyiz. Sonunda heves ve arkadaşlıktan bahsettiler ancak Rabia bunlardan fazlaydı ve Gnostisizm tarihinde onun mükemmel bir başlangıç olduğu biliniyordu. Bununla birlikte, Rabia'nın Tanrı aşkı ya da kulun Tanrı'ya olan aşkı hakkında söylediği esas cümle: “İnsan aşkı bizi Tanrı'dan ayırır, bu aşkı engeller.” Rabia'nın Tanrı hakkında söylediği; “Tanrı onun aşkını başkasına sunmaya tolerans göstermez, bu yalnızca ona yakışıır.” İkincisi; “Bu aşk yalnızca Tanrı içindir. Tanrı'nın

cezalandırmasından kaçmak ve bir hediye beklemek için değildir, yalnızca Tanrı'nın rızası ve bizden memnuniyeti içindir.”

Tanrı yalnızca Tanrı'larına böylesine bir aşk duyan kullarına kendini güzel bir şekilde göstermektedir ve aşkın ruhu sonunda aşkıyla birleşir ve yalnızca bu şekilde gezinerek onun iradesine teslim olmaktadır. (Ibid: 108-109).

Arroz Anfasegh'de Rabia'nın bir gece dua ettikten sonra çatıya çıkıp, eşarbinı bağlayıp şöyle dediğini söylediler “ Oh, Tanrım, gece oldu, bu yıldızlar uyanık, ışık saçıyorlar, sevgililer sevgililerin yataklarına gittiler. Ben senin yanına geldim. Daha sonra ibadet mekânını öptü ve sabah olup gün ıdığıında “Tanrım, gece bitti, sabah oldu. Benim işlerimin seni mutlu edip etmediğini bilmeme izin ver. Senin görkemin üzerine yemin ederim ki, senin ilgin ve dostluğun ile birlikte yaşayana kadar davranışım aynı kalacak ve senin görkemin üzerine yemin ederim ki, eğer kabul etmezsen, umutsuzluğa kapılmayacağım, çünkü nezaketin benim kalbimdedir. (Badavi,1387:27).

She knew heart as one demands the human and God as a main companion by leaning on kindness. I have introduced myself as a companion and a special confidant and I gave up my body to my companions. Yes, my body is familiar with my companions and my heart with my God (Sohravardi, 1403:107).

Onun sürekli şöyle sızlandığını söylediler; “ Dünyanın sevgilileri, herhangi açık bir sebep görmüyoruz belki ve sizler sürekli acı içinde sızlanıyorsunuz. Evet, kalbimizde fizikçilerin açıklayamayacağı bir sebep var, dosta eşlik etmek ağruların ilacıdır. (Attar, 1355:69).

Rabia'nın ölümüyle ilgili şöyle yazıldı: öldüğünde, insanlar heyecanla kapının ardına geldiler ve daha sonra şöyle bir şarkı duydular “ Hoşnut olan Tanrı'ya doğru geri geleceksiniz” (Quran, Fajr, 28-27). Şarkı kesildi ve kapıyı açtılar ve o ölmüştü. Büyük insanlar şöyle dedi “ Rabia doğdu ve öldü, Tanrı'nın önünde asla cüretkâr değildi, o hiçbir şey istemedi, Tanrı'nın kullarından yapmasını istemediği hiçbir şey için bunu yapmalıyım demedi.

Ölümünden sonra onun şöyle dediğini gördüler “Daha önce gördüğüm yerdeyim” (Attar,1355:73).

Ölüm tarihi ve gömüldüğü yer hakkında epey şey söylediler ancak en önemlisi Basreh’de öldüğü ve yine buraya gömüldüğüdür. Bazı insanlar doksan yaşında 180 ila 185 yılları arasında öldüğünü söylemiştir. (Badavi, 1387:130-132).

Onun coşkulu duaları Tanrı’yla aşk ilişkisinin varlığının işaretleridir. Coşkulu dualarında kendisi ya da başkaları için hiçbir şey istememiş yalnızca dostuna katılmayı (birleşmeyi) dilemiştir. Tanrı’nın önünde şöyle dua etmiştir: Tanrım! Bana bu dünyada her ne verdiysen düşmanlarına da ver, beni gelecek yaşamdan ne kadar bağısladıysan dostlarını da bağısla. Sen bizim için yetersin.

Tanrım! Sana cehennem korkusu için ibadet ediyorsam o halde beni kendi cehennemimde yak ve sana cennet umudu için ibadet ediyorsam o halde bana cenneti yasakla ve sana senin için ibadet ediyorsam beni senin güzel varlığınla tanışmaktan alı koyma.

Tanrım! Benim işim ve dileğim seni anmaktadır ve benim isteğim gelecek yaşamda seninle tanışmaktır, sen ne istersen onu yaparsın. (Attar,1355: 72).

Avilalı Teresa

Teresa, Batıda İspanya'nın en popüler azizelerinden biridir ve Teresa Esau olarak bilinir. Tüm Hıristiyan Mistiklerinden en sevilenlerin başında gelmektedir ve her zaman ikonlarda meleklerin yanında çizilir. Bu, onun mükemmelliğinin işareti ve Tanrının güzelliğinin tezahürüdür. Gerçek adı İspanyolca okunuşu Teresa olan Teresa De Ahumada Cepeda’ dır. Teresa’nın babası Don Alonso Sanchez De Cepeda zengin ve asil bir işadamydı. İki kez evlenmişti. Teresa’ nın annesi Beatriz Ahumada ikinci eşiydi ve 15 yaşında evlendi ve 9 çocuk doğurmuştur. Teresa üçüncü çocuk idi. Beatriz 33 yaşının başlarında hastalıktan ölen güzel ve mütevazı bir kadındı. Teresa 11 kardeşti ve tüm gerçek erkek kardeşleri dinine bağlı erkeklerdi (Samavati,1389:11).

Teresa’nın babası Avila şehrinin ünlü ve prestijli kişilerinden biriydi. Gerçekten bir dindar olarak yaşadı ve dini

konulara hep uydu ve ömrünün sonuna kadar Kilise'ye sadıktı. Hayatının son yıllarında mütevazı değerlendirmesi ile anne babası hakkında yazdığı biyografisinde Azize Teresa şöyle demiştir:” sahtekar olarak yaşamadıysam ve iyi bir ahlaka sahip olduysam bunun tek sebebi tüm çabaları ile Tanrı'ya duyulan huşu ile tüm yaşamlarını geçiren adaletli anne babaya sahip olduğumdandır ”(Teresa,1991:65). Kendisinin bu iyimser görüşü, tevazuu güzel ahlakına olan derinliği ve ciddiyeti nedeniyledir; kendi düşüncesine göre önemli olan, ilahi lütfu elde etmektir. Teresa ergenliğinin ilk dönemlerinde ibadete ve grup dindarlığına güçlü ilgi duymuştu (Plassmann,1954:358).

Öğrenimiyle ilgilendiğinden dini eğilimini 12 yaşında tamamlamıştır. 15 yaşındayken babası tarafından “zarif bayanlar manastırı”na gönderilmiştir ve öğretmeni Sant Augustine Pero Augustine olmuştur ve Azize Theresa'nın ruhani yaşamı başlamıştır (Samavati,1389:12). Bu yaşama girmesinde çeşitli faktörler rol oynamıştır: 1) Dini Eğitim 2) Teresa 14 yaşındayken annesinin ölümü ve kendindeki fiziksel ve zihinsel değişiklikler nedeniyle düşüncesindeki ciddi değişiklik. 3) mistik çalışmalara ulaşmasına yardımcı olacak eğitim, örneğin: nasıl dua edeceğini kendisine öğreten ve dini eğilimine büyük etkisi olan Peder ” Francisco De Osuna” tarafından yazılan ruhani alfabe, çünkü gerçekten nasıl dua edileceğini bilmiyordu. Ağlamanın onuruna ulaşmadan önce otobiyografisinde belirtmişti. (Faning, 1384:303)

Devam etti, artık zamanını inziva, yalnızlık ve günahların sürekli itirafına ayırmaya başlamıştı ve bu şekilde gidiyordu, şeyh haline geldiğini bu kitapla anladı (Teresa, 1957,ch4:35). Bu kitap ezoterik duaların ilkelerini içermektedir, çünkü yazarı, sadece sessizce Tanrı'ya yaklaşan kişileri Tanrı'nın duyacağına ve cevap vereceğine inanıyordu (Will Durant, 1367, Vol6: 1704).Ayrıca, Tanrı'dan bir konuşma duyması Teresa' nın ciddi şekilde gnostisizme girmeye karar vermesine sebep olmuştur. Teresa, Tanrı'nın insanlarla konuşmanı sevmiyorum meleklerle konuşmanı seviyorum deyişinden ilham almıştır, eş zamanlı olarak Teresa' nın kalbi titredi ve ciddi şekilde her şeyi Tanrı'ya vermeye karar verdi

ve hiç şüphe duymadı (Leuba, 1972: 103).

Mükemmeliyete ulaşmadan önce gözyaşı hediyesi dahil bazı olanaklar kazandı, böylece önce acı çekti fakat sürekli olarak ilgi göstererek manastırı kazandı ve üzgün sırları için ağladı ve gözyaşları Tanrının sevgisinden yanyordu (Samavati, 1389: 61).

Tanrının sevgisi hakkında şunları söylemiştir: İlk başta Tanrı'nın sevgisini duymadım ardından dua ettim ve bana büyük ışık tuttu ve bana herşeye alçakgönüllü davranmamı tezahür etti ve birçok zenginlik Tanrı'nın sevgi erdemi ile ediniliyordu çünkü sonsuzdu (Ibid: 59).

Teresa acı ve ağrı ile ilerledi ve yaşamının ilk yirmi yılında sadece gnostizmi deneyimledi. Sonra Gnostizm yaşamı 1355'de güçlendi böylelikle Mesihle sıklıkla konuştu ve Tanrı'nın sırlarını anlamada başarılı oldu (Faning, 1384:303). Teresa kültür, edebiyat ve İspanyol Gnostizminin yanı sıra Hıristiyan Gnostizminin farklı yönlerine dair önemli bir rol üstlenmiştir. Gnostizmde yeni teoriler sunmadığı halde ünlü olmuştur ancak düşünmeye değer deneyimlerinin bazı raporlarını sunmuştur ve gnostizmi yaşama katmanın farklı yöntemlerini sunmuştur. Farklı ruh hallerinin tam açıklamaları yolcular için duaları ortaya koyarak farklı zihinsel ve fiziksel durum etkilerini göstermektedir ve nasıl olduğu ve etkilediğinin farklı düşüncelerini birbirinden ayırt etmeyi sağlamaktadır. Sonuç olarak Teresa daha ünlü olmuştur.

Kutsal Teresa ömrünün son yıllarını uzun ve yorucu yolculuklarla geçirmiştir ve yeni manastırı ile buluşmaya devam etmiştir.

Kutsal Teresa' yı duyan "Maria Saint Fratesis" yanına gittiğinde ölüyordu, "Tanrım, ortağım, bana söz ver Tanrı ile şimdi buluşayım; artık gitme vaktidir! İşte mutlulukla yanına geliyorum! Mutluluğumu çoğaltır mısın ?

Bu sürgün yerinden ruhumu terk etme zamanı geldi. Heyecanla diliyorum. Bu açıklama kesinlikle kalbine, yanmış yüreğine su serpmiştii ve ortağına kavuşmayı bekliyordu ne kadar sürecekti Onu hissediyordu ve duyuyordu, yani son anlarını ve

başılayıcıyı bekliyordu. Elinde haç ile yatağında uyuyordu. 4 Ekim 1582'de Alba'da son yolculuğuna uğurlandı, 67 yaşındaydı (Samavati, 1389: 117). Kutsal Teresa hareketi bitmemiştir ve fikirleri önemli ölçüde yayıldı. Söylendiği gibi Fransa'da on yedinci yüzyılda önemli değişiklikler reformcu hareketi sebebiyle meydana gelmişti.

Teresa Açısından Aşk

Teresa'nın düşüncesine göre Tanrı insanın en gerçek dostudur ve güçlü varlığı ile istediği herşeyi yapmaktaydı. Tanrı'nın çok sevdiği acı çekmekteydi ve çekecekti. (Linkoln, 1984:179)

Bu düşünce herhangi bir acıyı tolere etmede yardımcıydı. İnsanlar Tanrı'yı sevgi dolu, güçlü ve inançlı olarak görmekteydi. İnsanlar saf şekilde bu noktaları göz önünde tutarak Tanrı'yı çok sevmekteydi çünkü Tanrı'nın hatası yoktu. Dolayısıyla verdiği sözlerde ve inançta hata yapmamaktaydı (Teresa, 1991:240). Kulun tek amacı Tanrı'yı memnun etmektir ve de kulun memnuniyetini duymaktır. Teresa açık olarak şu noktaya değinmiştir: Tanrı beni cennetine alacaksa cennet benim içindir ve beni cehenneme gönderecekse hiçbir zaman bundan kaçış olmayacaktır (a.g.e.:168). Teresa şöyle söylemiştir: Kul olarak memnuniyet şu anlama gelmektedir: Tanrı memnun kalırsa en iyi yer Tanrı'nın yanındır ister cennet olsun ister cehennem. Sonuç olarak cennet ve cehennem Tanrı'nın yanında olma ve Tanrı'dan uzak olma anlamlarına gelmektedir. Kişi kendi için yaşayamayacağından kendini Tanrı'ya verecektir (a.g.e.). Dolayısıyla Teresa insanların acı çekerken kendilerini Tanrı'ya vermeleri gerektiğini ve diğer konularla uğraşmamalarını önermektedir ve acı çekerken verilenleri asla yeniden almayacaklarına söz vermelidirler (Teresa, 1957:99). Teresa kendine şöyle demiştir kendisi Tanrı için vardır ve Tanrıya vakit ayırmazsa da benimsenecektir (a.g.e.).

Mistik aşamada Azize Teresa duygusal mistik grubundadır. Kendisine göre özellikle Hıristiyan geleneğinde aşırı tutkulu mistikler “yanma”, “ruhunu saflaştırma”, “tutku” ve benzeri terimler ile Tanrı birlikteliğinde aşırı sevgiyi açıklamaktadır. Teresa açıklamasında şöyle demiştir yorgunum ve şaraptan

sarhoşum (Stace, 1358:45).

Teresa' ya göre Tanrı sevgisi ağlamak değildir ve rahatlık da değildir Tanrı'ya sevgi inançla sabırla ve insanlıkla gösterilmelidir (Teresa, 1991:137). Hem insanın Tanrı'ya sevgisi hem de Tanrı'nın insana sevgisi olduğu gerçektir ve Tanrı'nın dileğidir. Teresa Tanrı insanın gönlünü beklemektedir, kulun Tanrı'ya yakarıp yakarmadığına bakmaktadır ve insana neden bu merakın olduğunu anlamıştır. Ancak kul başarılı olmazsa bu insanın özlülüğüdür, Tanrı'nın isteği değildir (a.g.e.: 107). Çünkü Tanrı ile sevgi dolu ilişkinin temelini Tanrı'ya aitlik oluşturur insanlık değil. Teresa sevginin ötesini insan doğasının sonucu olarak görmemektedir, Tanrı'nın dileğinin sonucu olarak görmektedir (a.g.e.: 110). Her şekilde Tanrı insanın kalbinde parıldamaktadır ve sonuçta insan özel bir bakış açısı duymaktadır ve Tanrıyı sevmektedir. Tanrı insanlara verdiği sevgide çok başarılıdır; ancak, insanlar Tanrı'nın sevgisine yanıt vermede başarılı değildir. Çünkü kendilerine dönüklerdir. Sevgisi olmayan kimseler Tanrı'nın sevgisinin ne kadar etkili olduğunu bilmezler. Farkında olsalar da Tanrı sevgisiyle tüm acılara katlanırlardı (a.g.e.).

Bu sevgi (insanın Tanrıya ve Tanrı'nın insana sevgisi) insanların sevdikleri yerlerden ve ilgi alanlarından daha iyidir. İnsanlar gerçekten Tanrı'yı severse Tanrı'nın sevgisi sonsuz olur, Tanrı'nın ışığında Tanrı'yı anlamaya çalışabilirler. Belirtildiği gibi Teresa öğrencilerine bu avantajları kullanmasını önerir (Teresa, 1957:175).

Sevgi ve korku ilişkisinin temeli Teresa Gnostizmidir, yani Tanrı'nın ulvi ve güzel özelliklere sahip olduğuna inanmaktadır. Görkem özellikleri korku içinde kristalize olmaktadır ve güzellik özellikleri sevgi ile kristalize olmaktadır. Teresa sevginin insan hareketini hızlandırdığına ve korkunun engellerle yüzleşme adımlarını güçlendirdiğine ve kendini sağlıklı bulmasına inanmaktadır. (a.g.e.: 172).

Teresa Tanrı dostluğunu iyilik yolunda bir dostluk olarak görmektedir ve Tanrı'nın dostluğu ile iyiliği bulanların sevgi dolu, yardım eden, öven, insanlar için en iyisini isteyen ve dünyadaki

gerçekliği seven insanlar olacağını belirlemiştir (Teresa, 1957:173).

Sevgi gerçek olduğunda insanın kalbinde belirir ve insanın ihtiyaçlarını anlamasına sebep olur böylece yolcu özgürlüğe adım atarsa bir yolunu bulur. Muhtaç olduğuna inanması gereklidir, sonuç olarak istediğini yapmanın özgürlüğüne yönelmektedir. Bu inanın iki sonucu bulunmaktadır: 1) Tanrı hariç istediği her şeyin özgürlüğü. 2) İnsani değerlerini arttırma (Teresa, 1992: 122).

İbadet ihtiyaçtan kaynaklanır, çünkü ihtiyaç insan doğasında saklanır ve birçok boyuta sahiptir. İbadet ihtiyacın en önemli boyutudur. İbadet ilk olarak insanın zihinsel ihtiyaçlarını karşılar. İbadet sevgi için iyi uyarıcıdır. Ancak, Teresa ibadeti sevginin bir kıvılcımı olarak görmektedir (a.g.e.:156). İbadet insanlara coşku verme ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Teresa Tanrı'dan bir kıvılcım gelip gelmediğini vurgulamaktadır ve asla kişinin kendisiyle ve şeytanla ilgili olmadığını da vurgulamaktadır, günahlarımızı engellersek daha mutlu oluruz ve Tanrı'nın sevgi alevleri ile daha büyük ışık oluştururuz (a.g.e.). Yani Tanrının sevgisi insan doğasında kök bulur ve günahlar bunu saklayamaz. Bu sevgi güçlüdür ve çoğalır (Teresa, 1957: 175). Ciddi bir hastalığımız olduğunda Tanrı'nın sevgisi üst noktadır. İbadeti göz ardı etmemeliyiz. Tanrı'yı sevmeliyiz ve Tanrı'ya her şekilde ibadet etmeliyiz. Tanrı'ya yakarmalıyız çünkü Tanrı için acılara tolerans gösteririz. Kendimizi Tanrı'ya verirsek sevgi artar ve sürekli olarak Tanrı'ya ibadet ederiz. (Teresa, 1991:102).

Teresa seven bir kimsenin asla kendini beğenmiş, dünyevi, zevkine düşkün, ünlü, kıskanç, kavgacı olmayacağına inanıyordu, çünkü delicesine âşıktılar ve sevgi sadece Tanrı'yı görmelerine neden oluyordu. İnsanlara Tanrı'yı nasıl daha iyi memnun edeceklerini öğretmek için Tanrı'ya yaşamlarını vermekteydiler (Teresa, 1957: 113). Kibir seven kişide olmayan bir özelliktir ve tevazuya neden olur. Tevazu seven kişi için huzura neden olur. Bu kişi görünürde delidir fakat aslında oldukça akıllı biridir. (Teresa, 1991: 255).

Seven kişi Tanrı'ya katıldığında her şeyini görür ve Tanrı için her şeyi yapmak ister ve her şeyi yapar ve ihtişamını ve İradesini

ister (a.g.e.: 101). Sevgi iki türlü olur: sevginin insana yönetildiği varlığa duyulan sevgi, ikinci olarak özel insanlara yöneltilen sevgidir. Özel insanlar Tanrı'nın sevgisini kazanmak için birçok sınavdan geçerler. Bu sınavlar özel insanları üzer; Ancak, Tanrı ile ilgili bir görüş edinirler. Sonuç olarak Tanrı ustaca ve heyecanla sabırlı şekilde onlarla temas kurmaktadır . Deneyler sona erdiğinde Tanrı'nın kendilerini sevdiğini keşfederler (a.g.e.:240). Tanrı insanların günahlarından tövbe etmelerini söyler ve de sınavlarda başarılı olmalarını diler. Başarılı olurlarsa, Tanrı'nın sevgi ateşini kullanırlar ve Tanrı onları sever. Bu tövbe eden bir kişide görülebilir. Sonuç olarak Tanrı Teresa gibi en iyi şekilde onları kutsar (a.g.e.: 253-254). İnsanın sevgi dolu ilişkisi bu ifadeye bulunabilir, Tanrıyı kendimi sende bulmalıyım ve kendini bende bulmalıyım (Linkoln, 1984:41). En iyi sevgi dolu ilişki sevdiğini seven insanların yok oluşluğunda aranmaktadır. Teresa bu ilişkiyi vurgulamaktadır ve sevgiyi sevdiğinin kişinin yok oluşu ile özdeşleştirmektedir.

Teresa Tanrı'nın ruhlarına gerçek bilgelik verdiğine ve bunun kalplerinde olduğuna inanıyordu ve sadece dünyada yaşayan sevgiyi saygı göstermemekteydi. Tanrı'yı seviyorlardı ve Tanrı onları seviyordu ve bu sonsuza kadar süren tek sevgiydi. Sevgi onur ve ihtişam mesajı getirmekteydi. Çünkü sevdiklerine hizmet etmek, Tanrı'nın lütf ve nimetini takdir etmek istiyorlardı, sevdiklerinin memnuniyetini almak için binlerce kez yaşamlarını kaybetmişlerdi. Bu kişiler her zaman bir iyilik fayda istemek yerine Tanrı ile ilişki içerisindeydi ve tüm varlıklarını ve yaşamlarını Tanrı'ya adanmak istiyorlardı ve bu duygu sevginin bedeliydi. (Avilae, 1389:30).

Sonuç

Her iki mistik gerçek sevenin Tanrı'dan başkasını sevmeyen kişi olduğuna inanıyordu ve Tanrı'nın sevgisi başkalarının kalbini olgunlaştırmaya yeterliydi.

Bu kişiler her zaman bir iyilik, fayda istemek yerine Tanrı ile ilişki içerisindeydi, Tanrı tarafından sevilme istiyorlardı ve tüm varlıklarını ve yaşamlarını Tanrı'ya adanmak istiyorlardı. Cennet ve

cehennem onlar için Tanrı'ya yaklaşmak ve uzaklaşmak anlamına geliyordu. Bu mistiklerin Tanrı'ya yakarışlarına hayranlık duymaktayız ve onların görüşlerine göre romantik ilişki ile seven kişinin lanetleneceğiydi. Teresa: “En değer verdiğim! Bana geldiysen sana hizmet etmeye nasıl şüphe duyarım? Tanrım, sana hizmet edebilmek için unutacağım ve kendimi arındıracağım. Sana kendimi vereceğim ve gücümü unutacağım çünkü sen her güce sahipsin.”

Rabia: “Tanrım, dünyada seni hatırlamak ve gelecekte senle buluşmak benim görevim, bunun için sadece ne istiyorsan onu yapacağım”.

Kaynakça

- Abolfaraj-e-Jozi, A., *Safatelsefa*, The Best Interest, Lebanon 1993.
- Attar-e-Neyshabouri, F., *Tazkeratololiya*, ed. Estelami Mohammad, Zavvar, Tehran 1355.
- Avila, T., “Mental Love”, *Magazine Information of Wisdom and Knowledge*, 5(3), 1389: 29-32.
- Badavi, R., *Rabeah Martyr of God's Love*, trans. Tahrirchi Mohammad, Mola Publication, Tehran 1387.
- Dorant, W., *Civilization History*, Islamic Revolution Learning and Publication Organization, Tehran 1376.
- Ghazzali, M., *Ehyaololum*, ed. Khadivjam Hussein, Iran Culture Association, Tehran 1352.
- Ghazzali, A., *Savaneboshagh*, ed. Helmut Ritter, University Publication, Tehran 1368.
- Ghosheiri, A., *Ghasbeiri Thesis*, Cairo 1330.
- Ibn-e-Arabi, M., *Fotoohatal Mecca*, ed. Osman Yahya and Ibrahim Madkour, Arabic School, 1405.
- Jami, R., *Nafabat al Ons*, ed. Mehdi Tohidipour, Mahmoudi Bookstore, Tehran 1337.
- Leuba, J., *The Psychology of Religious Mysticism*, Routledge and Kegan Paul, London and Boston 1972.
- Linkoln, V., *Teresa A Woman*, State University of New York, Albany 1984.
- Samavati, F., *Celestial Saint Teresa*, Ghasidah Publication, Tehran 1389.

- Shimel, A., *Abad-e-Eefan-e-Islamic (Islamic Gnosticism Dimensions)*, trans. Gavahi Abdorahim, Islamic Publication Office, Tehran 1374.
- Smith, M., *Rabeah the Mystic*, Phil Press, Amsterdam 1974.
- Sohravardi, A., *Avarefolmaaref*, Arabic Library, Lebanon 1403.
- Steven, F., *Christian Mystics*, trans. Faridadin Radmehr, Nilufar Publication, Tehran 1384.
- Teresa of Avila, *The Life of Saints Teresa of Avila*, trans. J.M. Cohen, Penguin, London and New York 1957.
- Teresa of Avila, *Way of Perfection*, trans. Allison Peers, The Complete Works, Vol. 2, Sheed and Ward, London and New York 1957.
- Teresa of Avila, *Teresa of Avila Life*, trans. Allison Peers,, New York and London 1991.
- Stace, W.T., *Gnosticism and Philosophy*, trans. Bahaedin Khoramshahi, Soroush Publication, Tehran 1358.